

KH885/ /2013

114 § Valtionvarainministeriön lausuntopyyntö valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta

Kh 31.3.2014

Talousjohtaja Lätti 25.3.2014

Valtionvarainministeriö pyytää 4.2.2014 päivätyllä kirjeellään lausuntoa ministeriön asettaman selvitysmies Arno Miettisen valmistelemasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta. Lausuntoa pyydetään 4.4.2014 mennessä.

Pirkkalan kunnanhallitus on antanut Valtionvarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osastolle aiemmin lausunnon valtionosuusjärjestelmän suuntaviivoista ja kriteereistä (KH § 3, 13.1.2014).

Kunnanhallituksen 13.1.2014 lausunnossa todettiin nykyisen valtionosuusjärjestelmän uudistamisen tarve, sillä nykyisin käytössä oleva järjestelmä on monimutkainen ja vinoutunut. Nykyinen järjestelmä ei ole myöskään osaltaan edesauttanut kuntien mahdollisuuksia ennakoida ja suunnitella pitkäjänteisesti talouden kehittymistään.

Kunnanhallitus piti uudistusta tarpeellisena ja päälinjoiltaan oikeana, mutta otti kantaa mm. sairastavuuskriteerin kannustavuuteen, työpaikkaomavaraisuuden korostamiseen seudullisen dynamiikan kustannuksella, verotulojen tasausjärjestelmään, siirtymäaikaan sekä työttömyysastekriteerin kannustavuuteen.

Selvitysmiehen työ on nyt valmistunut valmiiksi lakiesitykseksi ja siihen pyydetään valtionvarainministeriön toimesta kunnilta lausunnot.

Uudistus on edelleen tarpeellinen ja päälinjoiltaan sen voidaan katsoa olevan oikean suuntainen. Nyt lausunnolla oleva esitys ei poikkea sisällöllisesti joulukuun alustavasta esityksestä eräitä yksityiskohtia lukuun ottamatta. Olenaisimmat muutokset liittyvät laskelmiin ja niiden vaikutuksiin, koska tietojen pohjana ollut perusvuosi on muuttunut.

Nykyinen valtionosuusjärjestelmä on erittäin monimutkainen eikä perustu tuoreisiin tietoihin. Lakiesitys on edistysaskel nykyiseen järjestelmään verrattuna, mutta edellyttää ehdottomasti jatkovalmistelua, jotta valtionosuusjärjestelmästä saadaan läpinäkyvä ja perusteiltaan kiistaton.

Jatkovalmistelussa tulisi syventyä erityisesti siihen, että kriteerien voidaan tutkitusti varmentaa olevan kustannuksia kuvaavia sekä kriteerien keskinäiset suhteet ovat tutkimustietoon perustuvia.

Sairastavuuskriteeri:

Sairastavuuskriteerin painoarvo kasvaa merkittävästi uudessa järjestelmässä. Kriteeri perustuu mm. kahteentoista erityiskorvattavaan kansantautiin. Nii-

den taustat tulisi avata ja todentaa tutkimuksellisesti, että ne ovat merkittävimmät kuntien terveydenhuollon kustannuksiin vaikuttavat tekijät.

Sairastavuuskriteeri ei huomioi esitetyssä muodossa ennaltaehkäisevän terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tai kannustavuutta. Sairastavuuskriteerin piiriin sisältyvien sairauksien luettelo ei ole riittävä. Järjestelmä tulisi painottumaan esitetyssä muodossa ns. elintapasairauksiin ja merkittävä osa kustannuksiltaan kalliista sairauksista (mm. pienten keskosten hoito, tapaturmat, osa syöpäsairauksista ja neurologista sairauksista) luokiteltaisiin kriteerin ulkopuolelle kustannusvaikutusten osalta. Elintapasairauksien painottaminen ei ole edullista kunnille, joiden väestö painottuu lapsiin ja nuoriin.

Pirkkalan kunta toteaa, että uudistettu sairastavuuskerroin on parannus nykyiseen verrattuna, mutta se vaatii vielä jatkovalmistelua ja sitä tulee tarkentaa uudistuksen seuraavassa vaiheessa.

Työpaikkaomavaraisuuskriteeri:

Lakiesityksessä todetaan, että valtionosuusjärjestelmän tulisi tasata kustannuksista aiheutuvia eroja. Tällä perusteella voidaan kyseenalaistaa etenkin järjestelmän lisäosan työpaikkaomavaraisuuden kriteeri. Työpaikkaomavaraisuuden korostaminen voi dynamiikan lisääntymisen sijasta johtaa siihen, että kunnat saattavat ryhtyä optimoimaan etujaan yhteisen edun sijasta.

Pirkkalan kunta ehdottaa, että työpaikkaomavaraisuuskriteeri tulisi poistaa valtionosuusjärjestelmästä.

Työttömyysasteen kriteeri:

Työttömyyskriteerin vähäistä painoarvoa voidaan pitää yllättävänä huomioiden työttömyyden moninaisia vaikutuksia sekä yksilöille että yhteiskunnalle. Työttömyys vaikuttaa sekä suoraan että välillisesti kunnallisten palveluiden kysyntään ja velvoitteisiin. Työttömyysasteen kriteeriin tulisi liittää myös nuorisotyöttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden kriteerit.

Ehdotettu kriteeri ei ole esitetyssä muodossa riittävän kannustava. Järjestelmässä tulisi huomioida laskennallisena osatekijänä myös kunnan panostukset työllisyyden aktivointitoimenpiteisiin sekä aktivointitoimenpiteiden mahdolliset tulokset (työttömyysasteen positiivinen muutos, aktiivisen työvoiman kasvu). Em. kannustaisi kuntia aktiiviseen työllisyydenhoitoon ja työelämäyhteistyöhön.

Pirkkalan kunta ehdottaa, että työttömyysasteen kriteeriä tarkennetaan esitettyä kannustavampaan suuntaan uudistuksen jatkovalmistelussa.

Koulutustaustakriteeri:

Uudeksi kriteeriksi esitetään koulutustaustaa, jolla on tarkoitus vaikuttaa perusopetuksen kustannusten perusteella saatavan valtionosuuden määrään. Kerroin muodostetaan ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa vailla olevien 30 - 54 -vuotiaiden osuudesta vastaavan ikäiseen väestöön.

OKM:n tutkimuksessa on todettu, että vanhempien koulutustaustalla on vaikutusta oppimistuloksiin. Ilman tutkintoa olevien suuri osuus kunnassa nostaa valtionosuuden määrää verrattuna kuntaan, jossa vastaava osuus pienempi. Selvitysmiehen luonnosraportin mukaan väestön koulutustatiedot saataisiin Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastosta. Kriteerin kannustavuutta ja kustannuksia lisääviä vaikutuksia ei ole tutkittu kuitenkaan riittävästi.

Pirkkalan kunta ehdottaa, että koulutustakriteerin kannustavuutta ja kustannuksia lisääviä vaikutuksia tutkitaan lisää uudistuksen jatkovalmistelussa.

Ikärakennekriteeri:

Ikärakenteen painoarvoa kustannuspohjassa ollaan uudessa järjestelmässä vähentämässä verrattuna nykyiseen järjestelmään. Se on kuitenkin kustannuspohjaa tarkasteltaessa merkittävin yksittäinen kriteeri yli 70 %:n painoarvolla. Erityisesti iäkkäiden ikäryhmien valtionosuusperusteen aleneminen vaikuttaa merkittävästi kuntakohtaisiin valtionosuuksiin.

Pirkkalan kunta toteaa, että kriteerin painoarvon muutokset ovat perusteltuja huomioiden järjestelmän uudistamisen tavoitteet kokonaisuutena.

Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasauksen omavastuu

Esityksen mukaan tulojen tasauksen painoarvoa lisätään siirtämällä peruspalvelujen valtionosuudesta (käytännössä sosiaali- ja terveydenhuollosta) noin 720 miljoonaa euroa tasaukseen tasausrajan nostamiseksi 100 %:iin. Verotulotasauksen tasausrajan nosto 100 %:iin tulee alustavien arvioiden mukaan aiheuttamaan huomattavia vuosittaisia muutoksia kuntien valtionosuuksissa ja siten hankaloittamaan taloussuunnittelua. Kuntaliiton mukaan tasaus suosii selvästi vahvan verotulon kuntia ja on epäedullinen heikon veropohjan kunnille korkean omavastuun vuoksi. Omavastuuta on perusteltu sillä, että se kannustaa kuntia veropohjan kasvattamiseen, kun saatua hyötyä ei tasauksessa menetetä.

Pirkkalan kunta pitää tasauksen lähtökohtana olevaa kannustavuutta positiivisena asiana, vaikka euromääräiset vaikutukset ovat Pirkkalalle tasauksen osalta ennakkolaskelmien mukaan lähes – 2,8 milj. euroa.

OKM:n perustamishankkeiden valtionosuuksien siirtäminen osaksi peruspalvelujen valtionosuutta

Pirkkalan kunta yhtyy lausunnossaan tältä osin Suomen Kuntaliiton esittämiin näkemyksiin. Kunnan peruspalvelujen investointi- ja peruskorjaushankkeiden valtion rahoitus on säilytettävä osana valtion suhdanne- ja työllisyyspolitiikkaa. Kuntien ja kuntayhtymien rakennusten ja toimitilojen korjausvelka on kuntaliiton mukaan jo yli 5 miljardia euroa.

Kuntien hankkeet ovat nopeasti käynnistettävissä ja ne tukevat tehokkaasti paikallistaloutta ja työllisyyttä. Kuntien home- ja kosteusvauriokohteisiin tulee jatkossakin saada suhdanneluonteista hanketukea. Suomen Kuntaliitto katsoo lisäksi, että jo päätettyjen perustamishankkeiden jälkirahoituksen maksu tulee luonnollisesti saattaa loppuun tehtyjen päätösten mukaisesti.

Valtionosuustietojen toimittaminen kuntiin

Jotta kuntien taloussuunnittelu voidaan toteuttaa mahdollisimman luotettavasti, tulisi valtionosuustiedot olla käytettävissä aina edellisen vuoden kesäkuussa. Lisäksi vuosittaisten valtionosuuksien tarkkuutta/ennustettavuutta tulisi parantaa.

Valtionosuusjärjestelmän uudistuksen jatkaminen

Pirkkalan kunta yhtyy lausunnossaan Suomen Kuntaliiton näkemykseen, että valtionosuusjärjestelmän uudistamisen jatkotyö on käynnistettävä, jotta uuden järjestelmän perusteet ja toimivuus voidaan varmistaa. Samalla tulee käynnistää uutta tutkimusta uudistustyön tueksi sekä uudistusten vaikutusten arvioimiseksi.

Lausuntopyynnön tarkemmat materiaalit on saatavissa valtiovarainministeriön valtionosuusuudistussivustolta osoitteesta:

http://www.vm.fi/vm/fi/15_kunta_asiat/01_kuntatalous/01_valtionosuudet/.

Pormestari Rissasen ehdotus 26.3.2014

Kunnanhallitus päättää

- 1) antaa selosteen mukaisen lausunnon kuntien valtionosuusjärjestelmän muuttamisesta ja
- 2) hyväksyä tämän pykälän tarkastetuksi heti kokouksessa.

Kunnanhallituksen päätös 31.3.2014

Kunnanhallitus hyväksyi pormestarin ehdotuksen.

Pöytäkirjamerkintä 31.3.2014

Talousjohtaja Petri Lätti oli asiantuntijana läsnä asian käsittelyn ajan.

Liitteet

Kuntakohtainen laskelma, vos-muutokset kunnittain; Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 4.2.2014 valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta

Lisätietoja

Talousjohtaja Petri Lätti, puh. 050 413 4019
Etunimi.sukunimi@pirkkala.fi

Tiedoksi

Valtiovarainministeriö

Täytäntöönpanovastuu

Talousjohtaja

Otteen oikeaksi todistaa, virallisesti:
Pirkkalassa 3.4.2014

Pirkko Ruokonen
Tietohallintosihteeri

